

Juuan kunnan lausunto koskien Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen alueellista järjestämissuunnitelmaa

Lausunto

Lausuntonsa aluksi Juuan kunta haluaa muistuttaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallitusta hallintolain 6 luvussa säädetystä kuulemisen tarkoituksesta. Kunta on aiemmin antanut lukuisia lausuntoja esillä olevaa teemaa koskien, mutta on epäselvää millä tavalla lausuntojen sisältö on huomioitu valmistelussa. Aluehallituksen aiemmissa ratkaisuisissa ei ole avattu miksi lausunnoissa esiin tuotuja asioita ei voida joko osin tai lainkaan toteuttaa. Juuan kunta korostaa sitä, että kuulemisen tarkoitus on vaikuttaa valmisteluun ja parantaa toimijoiden välistä yhteistyötä sen sijaan, että hyvinvointialueen jäsenenä kuntaa vain muodollisesti kuullaan. Käsillä olevassa asiassa kyse on sotelakiuudistuksen tarkoituksen kannalta keskeisien perusoikeuksien toteuttamisesta, joista tulee kuulla olennaisia tahoja sekä hyvinvointialueen asukkaita. Kyse on perustuslain 19 §:n 3 momentin (oikeus sosiaaliturvaan) ja 14 §:n 4 momentin (vaali- ja osallistumisoikeudet) perusoikeuksista. Mikäli asia on puutteellisesti valmistelu, riski muutoksenhakuun ja päätöksen kumoutumiseen yleisesti ottaen kasvaa,

Keskeisin kysymys esillä olevassa asiassa liittyy siihen tosiasiaan, miten hyvinvointialueen toimenpiteet parantavat perustuslain mukaisesti palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta hyvinvointialueen asukkaiden näkökulmasta vai ovatko muutokset heikennyksiä nykytilaan.

Juuan kunta katsoo tässä lausunnossaan, että lähipalveluina tuotettavista peruspalveluista ei tule luopua esitetyllä tavalla, koska tällöin palvelukysyntä siirtyy kalliimpaan erikoissairaanhoidon tai sosiaalihuollon erityispalveluihin. Esityksen mukainen palvelutarjonnan supistaminen tulee vähentämään kiireettömien vaivojen hoitoa, ja palveluiden käyttäjät siirtyvät erikoissairaanhoidon asiakkaiksi. Perusterveydenhuoltoon ja sairauksien ennaltaehkäisyyn perusterveydenhuollossa on nimenomaan ohjattava resursseja, jos tavoitteeseen erikoissairaanhoidon asiakaskäyntien vähenemisestä halutaan päästä.

Lisäksi kunta edellyttää, ettei lääkärin ja hoitajien viranhoitopaikkoja kirjattaisi vain ja ainoastaan laajan palvelun sotekeskuksiin, sillä tällä on aiemmin ollut negatiivinen vaikutus uuden henkilökunnan rekrytointeihin ja haastavimmissa tilanteissa lääkärit ja hoitajat ovat kieltäytyneet tulemasta töihin, jos virkapaikaksi on määrätty lähimmän sote-aseman sijasta

kaukana sijaitseva sote-keskus. Tämä rajoittaa perustuslaissa säädettyä oikeuttaan valita asuinpaikkansa.

Lausuntopyynnön kohteena olevasta aineistosta voidaan havaita, että toimenpiteitä ja menovähennyksiä on kohdistettu suhteellisesti merkittävällä tavalla esimerkiksi suun terveydenhuoltoon, keskisuurten kuntien päivystykseen ja hoitotyötä tukeviin palveluihin, kuten kuvantamisiin. Juuan kunta edellyttää, että lääkärien työn tueksi perustason kuvantamispalvelut tulee tarjota myös Juuan terveysasemalla. Lisäksi vähennyksiä on jyvitetty merkittävästi muutoinkin kuntalaisten kannalta tärkeiden lähipalveluiden tuottamiseen. Viikonloppu ja iltavastaanottoaikoja palvelustrategiassa on suunniteltu vähennettävän voimakkaasti. Käytännössä vain maakuntakeskus Joensuussa toimisi virka-aikojen ulkopuolinen lääkärin vastaanotto.

Kuvantamisten lisäksi Juuan kunta edellyttää suun terveydenhuollon varmistamista koko kunnan väestölle, ei ainoastaan tietylle väestöryhmälle. Esitetty palvelustrategia lähtee siitä, että sote-asemalla tarjotaan suun terveydenhuollon palveluita ainoastaan lapsille ja nuorille rajaten pois aikuisille tarjottavat palvelut. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että aikuiset joutuvat ajamaan lähes 100 kilometriä edestakaisin Nurmekseen. Tätä ehdotusta kunta pitää selkeästi lain vastaisena. Kunta siten edellyttää suun terveydenpalvelujen tuottamista myös sote-asemalla koko väestölle ja on tarvittaessa valmis käyttämään oikeutta hakea päätökseen muutosta.

Kunta huomauttaa, että suun terveydenhuollon palveluja käyttävät lähinnä aikuisväestö ja etenkin ikäihmiset, joiden suunterveys on nuorempaa väestöä haastavampaa. Kunta huomauttaakin, että perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan iän, terveydentilan tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella muiden syiden ohella. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ei ole luonnoksessaan perustellut miksi työikäiset ja ikäihmiset ovat asetettu suun terveydenhuollon osalta eriarvoiseen asemaan kuin lapset ja nuoret. Tämä on Juuan kunnalle yksi tärkeimmistä asioista koko lausuntoa ajatellen ja se edellyttää myös hammaslääkärin toiminnan järjestämistä Juuan sote-asemalla niin, että palvelut turvataan kaikenikäisillä.

Myös mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät asetettaisiin sairautensa perusteella eriarvoiseen asemaan. Suunnitelman perusteella sote-asemalla ei olisi enää laajasti mielenterveys- ja päihdepalveluita, joita jatkossa tarjottaisiin vain Sote-keskuksissa. Palveluiden asiakasryhmän on ikään katsomatta vaikea matkustaa toiselle paikkakunnalle palveluja saamaan. Hyvinvointialueen palveluissa tulisi ottaa huomioon eri ikäryhmien tarpeet ja miten palvelut on järjestetty. Juuan kunta huomauttaa, että laajan palvelun sote-keskuksiin siirtyminen edellyttää palvelua tarvitsevalta hyvinvointialueen omienkin laskelmien mukaan henkilöautoa. Tämä ei voi olla edellytys esimerkiksi päihdeongelmista kärsivien kohdalla, sillä usein tällaisessa tilanteessa henkilöllä ei ole voimassa olevaa ajo-oikeutta. Myös mielenterveysongelmista kärsivien kohdalla tilanne voi olla samanlainen.

Kunta ei hyväksy esitettyjä eri väestöryhmien välisiä ratkaisuja. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ei myöskään ole järjestänyt kuntalaisille järjestettyä kuulemistilaisuutta. Juuan kunta ei pidä riittävänä sitä, että käytännössä kuuleminen on mahdollista sellaisten henkilöiden osalta, jotka

pystyvät käyttämään digitaalisia palveluita. Alueelliset suunnitelmat vaikuttavat nimenomaan asukkaiden tilanteeseen, ei vain kunnan. Näitä tulisi kuulla siten kuin hallintolaissa asiasta on säädetty.

Juuan kunta nostaa huolen esiin siitä, että maakuntana Pohjois-Karjala jää Pohjois-Savosta jälkeen yhdenvertaisten palvelujen osalta. Palvelustrategian lähtökohtana Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on, että lähes koko maakunnan väestölle turvataan sote -keskuksen palvelukokonaisuus korkeintaan 40 minuutin etäisyydellä 5 päivänä viikossa. Tämä periaate poikkeaa selvästi sellaisista hyvinvointialueista, jotka ovat Pohjois-Karjalaan verrattavia. Esimerkiksi Pohjois-Savossa saavutettavuus on 30 minuuttia 100 % väestöpohjalla ilman vuorokausirajoituksia. Pinta-alaltaan Pohjois-Savo on Pohjois-Karjalaa pienempi.

Juuan osalta on ilmoitettu väestön olevan 33 minuutin ajomatkan päässä Nurmeksen laajan palvelu sote-asemasta, joka jää juuri tavoite ajan (40 min.) alapuolelle. Kunta huomauttaa, että valmistelussa on mitä ilmeisemmin käytetty Google Maps-palvelua mitaten matka Lukanpurontien kautta Nurmekseen. Tie sinänsä yhdistää valtatie kuuden Nurmekseen, mutta Lukanpurontie ei ole päällystetty ja on kelirikoille altis. Julkiset kulkuyhteydet eivät käytä tietä, eikä sen käyttö kaikilla henkilöautoilla ole suositeltavaa. Juuan torilta Nurmeksen terveysasemalle on matkaa 45 kilometriä, joka tarkoittaa, ettei talvinopeusrajoituksilla ja talvikeleillä tavoiteaika sote-palvelujen 40 minuutin ajalle ole realistista. Tältä osin kunta edellyttää asian korjaamista ja huomioimista, sillä se on vastoin aluevaltuuston hyväksymää palvelustrategiaa (ei lainvoimainen).

Esitetty palvelustrategia nojaa vahvasti kaupalliseen taksiliikenteeseen ja lähipalveluiden viemistä laajojen palvelujen sotekeskuksiin. Pohjois-Karjalassa Kela-taksien määrä on voimakkaasti noussut Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa vuonna 2022. Taloudellisesti tämä ei ole kestävä, sillä Sote-ministerityöryhmän linjauksen mukaan Kelan matkakorvausten rahoitusvastuu ja Kela-korvattavien matkojen järjestämisvastuu siirrettäisiin hyvinvointialueille vuosina 2025–2027 eli todennäköisesti jo tulevana vuonna. Kelan tilastotietojen mukaan sairausvakuutuksen korvaamia matkoja oli Pohjois-Karjalassa vuonna 2022 yhteensä 18,1 miljoonaa euroa (taksit 11,7 miljoonaa euroa, ambulanssit 4,5 miljoonaa euroa ja muut 1,9 miljoonaa euroa). Jos muutos Kela-kustannusten siirrosta hyvinvointialueelle toteutuu, se kannustaisi hyvinvointialuetta myös talouden näkökulmasta asiakkaan lähellä tarjottavan hoidon vahvistamiseen. Esitetystä luonnoksesta lähtee taloudellinen pohja, mikäli toiminnan järjestämisvastuun siirtyessä Kelalta hyvinvointialueille ei samalla siirtyisi täysimääräinen rahoitus. Tällöin uudistus vain kiristäisi hyvinvointialueiden taloutta ja ajaisi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen arviointimenettelyyn.